

Francisci Hotomani.

persequatur arbitria actio nō dicitur. Quod eodem modo de actione si quadrup. paup. fecisse dicetur iudicandum arbitror: quam Imperator sub illo tit. scribit eiusmodi esse, vt eum qui virsum ibi haberet, qua vulgo iter fit, si nocturnum liberum homini esse diceret, tanti damnet, quantum æquum & bonum iudici videbitur: neque enim pœna in iudicis arbitrio, sed in ædilium editio posita est. Idem præterea de iis actionibus arbitror, que quasi ex maleficio nascuntur, veluti in iudicem qui litem suam fecit. l. vlt. D. extra ord. cognit. In eum qui deiecit & effusum teneret. l. i. his verbis: Quantum ob eam rem æquum iudici videbitur, D. de his qui deiecit vel effus.

Curae autem debet. Seq. x. In hisce actionibus iudicis officium est, certa quod potest rei pe-
2 cunatu sententiam profere. Quam† Iustiniani præceptionem male ante hac à superiori. §. di-
vulsam, ei coniuximus: ut intelligatur eam non ad quarumvis actionum iudices, sed ad arbitria-
ria tantum iudicia pertinere: quod vel hinc lice-
bit intelligi, quia quod de incerta quantitate in
actionem deducta loquitur, neque ad strictas ac-
tiones pertinet, quarum omnium petitio certa,
ac definita est: neque ad bona fidei actiones, qua-
rum in formulis nulla prouersus quantitas neque
certa, neque incerta ponitur, ex quo tenuitur,
ad arbitriarias tantum id pertinere, quarum in-
tentio incertam omnino rem summanime com-
pletebitur. De ceteris autem iudicis, non est nunc
dislerendi locus: extatque Vlpiani ea de re senten-
tia in l. in sententiis, 59. D. de re iudic.

A R G U M E N T U M.

Olim qui plus qui quod sibi debebatur, perierat, causa cadebat: minori tamen ætatis imprudentia, aut maiori iusto aliquo errore lapsus prætor actionem restituebat lego 1. de minor.

Si quis agens intentione sua plus complexus fuerat, quam ad eum pertinebat: causa cadebat, id est, rem amitterebat, nec facile in integrum restituebatur a praetore, nisi minor erat viginti quinque annis. Huc enim, sicut in aliis causis ei causa cognita succurrebat, si lapsus iuueniente fuerat: ita et in hac causa succurreti solutum erat. *Sane si tam magna causa iusti erroris interueniebat, ut etiam confitantis-
mus quique labi posset: etiam maior vigintiquinque annis succurrebatur.* Veluti si quis totum legatum petierit: post deinde prolati fuerint codicilli, quibus aut pars legati adempta sit, aut quibusdam aliis legata data sint, qua efficiebant, ut plus periusse videretur petitor, quam dorantem, id est quod lego Falcidia legata minuerbantur.

S V M M A R I A.

1 Plus petens, causa cadebat olim
2 Cadere formula.

3 Praetor aliquando plus petentem minorem resti-
tuebat.

4 Praetor interdum maiores plus petentes resti-
tuebat.

5 Pars legati adempta quomodo intelligatur.

6 Lege falcidia legata minui solita.

Plus quam sibi deberetur, petierat, causa cadebat. Quam imperatoris præcep-
tionem de solis stricti iudicii actionibus intel-
ligendam esse, facilè ex iis qua superioris dicta sunt, intelligitur, eoque illud Ciceronis spectare docuimus in orat. pro O. Comedo. Quid est in iudicio: directum, asperum, simplex. S I patet HS CCCI dari oportere: hic nū planum facit, HS CCCI ad libellam sibi debet, causam per-
dit. Eodem etiam illud Plauti pertinet in Mostel-
laria. T R. Quatuor quadraginta illi deben-
tur mina. Et fors & fenus tantum est. D. Nihilo plus peto. TR. Velim quidem hercule, vt uno num-
mo plus petas. Quod si bona fidei iudicij esset,
maior æquitatis ratio habebatur. Itaque Vlp. in l.
si rem alienam, 9. §. vlt. D. de pignor. act. Qui ante solutionem, inquit, egit pignoratia, licet non recte egit, tamen si offerat in iudicio pecuniā, debet rem pignoratam & quod sua interest, consequi.

Causa cadebat. Hanc veterem locutionem in Commentario verborum iuri explicauimus. Di-
cebatur t̄ etiam Cadere formula. Sueton. in Clau-
dio: Nec semper præscripta legum securus, duria-
tiam lenitatemque multarum ex bono & æquo,
moderatus est. Nam & iis qui apud priuatos iu-
dices plus petendo formula excidissent, restituit
actiones, &c.

Nisi minor erat. Seq. ij Minor est qui ætatis er-
ore lapsus plus petendo causa ceciderat, Praetor
3 causa cognita in integrum restituebat. l. 1. &
pass. D. de minorib. & l. verum, 1. §. 3. cod. vbi
Vlp. ait, nō pasim minoribus subveniri, sed causa
cognita si capti esse proponentur. Damnabuntur
ergo minor à iudice. Itaque non modò causam,
verum etiam actionem suam amittebat. Praetor
autem æquitate cognita, illum in integrum re-
stituebat: id est, actionem illi suam integrum at-
que incolumen restituebat.

4 *Etiam maior.* Seq. iij. Praetor t̄ etiam maiores
qui iusto errore ducti plus petendo causa cecide-
rant, restituebat. Qua de re Seneca lib. epistolarum
sexto sic scribit: Hac argutia ad summum bo-
num itur: per istud philosophia sunt nigrae & tur-
pes, infamisque etiam ad album sedentibus ex-
ceptiones. Quid enim aliud agitis, cū eum quem
interrogatis scientes in fraudem inducitis, quam
vt formula cecidisse videatur? Sed quemadmodum
illum illum prætor, si hos philosophia in integrum
restituit.

Aut pars legati adempta. Centum terant in te-
stamento legata: Viginti in codicillis adempti,
legatarius de codicillis ignarus, centum ex test-
peterat.

Aut quibusdam aliis legata. Dorantem testa-
tor Sempronio in testamento legarat, post in co-
dicillis nonnihil præterea Titio legavit. Sempronius
quis de codicillis nihil audierat, dorantem
ex testamento postulabat.

Atque ideo lege falcidia. Hoc quomodo cohæ-
reat eruditior aliquis demonstrabit. Ego dum me-
lius aliquid dicero pro ATQVE IDEO:
vel IDEO QVOD: vel ATQVE ID
DEO QVIA contingendū putabo intercisa vo-
ce IDEO: vel ut nihil immutetur, locum sic

Quæ